

NEŽIVÁ PŘÍRODA 1

Cvičení 1

Požadavky na ukončení předmětu
Systém planety Země, význam neživé přírody

Podmínky pro přihlášení ke zkoušce

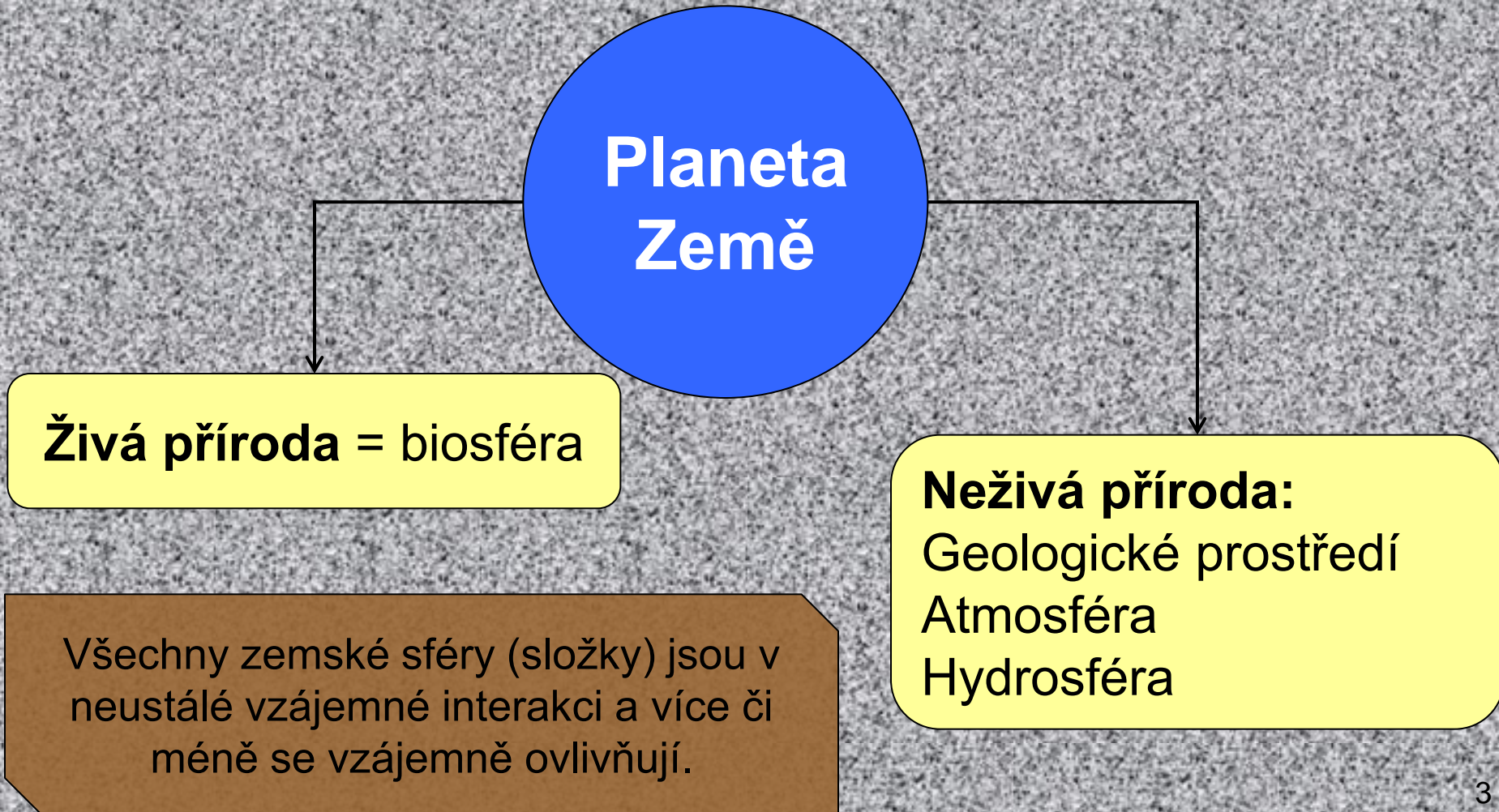
Student se může dostavit ke zkoušce, pokud splnil během semestru následující dílčí požadavky:

1. Nemá více než jednu neomluvenou absenci ve cvičení předmětu. Způsob případné náhrady určí vyučující.
2. Vloží do příslušných odevzdávací ISu vyplněné protokoly z jednotlivých cvičení v daném termínu (do 7 dnů).
3. Získá alespoň 60% možných bodů ve třech kontrolních testech s možností jednoho opravného testu (tj. 36 bodů).
4. V praktickém poznávání minerálů a hornin (10 vzorků) získá minimálně 15 bodů z 25.

K termínu zkoušky se lze přihlásit předem, ještě před splněním výše uvedených požadavků. Ty musí být splněny den před konáním zkoušky.

Živá a neživá příroda na Zemi

Které složky tvoří živou a neživou přírodu?
Jaké jsou vztahy mezi živou a neživou přírodou?

Pojem geologické prostředí

Co je to geologické prostředí?
Jaké složky planety Země do něho patří?

Pevné geosféry naší planety:

- zemské jádro
- zemský plášť
- zemská kůra

Ostatní geosféry naší planety:

- atmosféra
- hydrosféra
- biosféra

Vše dohromady tvoří
geologické prostředí

Veškeré prostředí, které člověk ovlivňuje nebo je jím ovlivňován.

Geologie (geologické vědy) je přírodní věda zabývající se fyzikální, chemickou, biologickou a energetickou stránkou procesů probíhajících na planetě Zemi.

Základní pojmy: minerál a hornina

Tak jako se v biologii pracuje s baktériemi, rostlinami a živočichy, jsou hlavním předmětem zájmu v geologii **minerály** a **horniny**, zejména jejich složení, vlastnosti, způsob vzniku a podmínky výskytu.

**POKUSTE SE ZFORMULOVAT JEDNODUCHOU DEFINICI PRO
MINERÁL A HORNINU.**

Co je to minerál?

Definice podle učebnice pro 9. roč. ZŠ:

„Minerály (nerosty) jsou prvky nebo chemické sloučeniny, většinou krystalické, které vznikají působením geologických procesů.“

Minerál je homogenní přírodní fáze s přesně definovatelným chemickým složením (ne vždy stálým) a s vysoce uspořádanou stavbou částic (atomů, iontů, molekul).

Většinou vzniká v anorganických procesech.

- **homogenní** = fyzikální a chemické vlastnosti stejné v kterékoliv části
- **anorganický proces** = vznik minerálů přírodními pochody nezávisle na činnosti člověka
- **chemický vzorec** = prvek nebo sloučenina definující „ideální“ složení (Au, ZnS, CaCO₃)

Jaký je význam minerálů?

Minerály jsou základní stavební jednotky pevných geosfér planety Země (např. zemská kůra nebo plášť), případně i jiných kosmických těles.

Mineralogie je věda zabývající se popisem vlastností, vnitřní strukturou a chemickým složením minerálů, jejich vznikem a přeměnami.

Mineralogie má řadu dílčích disciplín:

Všeobecná mineralogie řeší tvarové, fyzikální a chemické vlastnosti, vznik, výskyt a přeměny minerálů.

Systematická (speciální) mineralogie zkoumá znaky a vlastnosti minerálů a vytváří klasifikace minerálů do systému

Regionální (topografická) mineralogie studuje minerály podle jejich výskytu (geologické jednotky, naleziště, země)

Aplikovaná mineralogie využívá mineralogických poznatků v jiných oborech (hornictví, hutnictví, chemický průmysl nebo stavebnictví).

Co je to hornina?

Definice podle učebnice pro 9. roč. ZŠ:

„Horniny můžeme charakterizovat jako směsi minerálů.“

Hornina je heterogenní směsí zpravidla více minerálů, výjimečně se může jednat o monominerální soustavu (vápence, křemence).

Petrologie je věda zabývající se popisem vlastností, minerálního složení a stavebních prvků hornin, ale zejména mechanismy jejich vzniku a postupného zvětrávání.

Horniny vznikají v magmatických, metamorfních nebo sedimentárních procesech vývoje naší planety.

Co je to nerostná surovina?

Pokuste se zformulovat definici nerostné suroviny.

Nerostná surovina je každý minerál (nebo hornina), který lze přímo nebo po úpravě průmyslově (hutnictví, strojírenství, stavebnictví, doprava) využít nebo prodat k dalšímu zpracování.

RUDNÍ SUROVINY
lze z nich získat alespoň
jeden kovový prvek

NERUDNÍ SUROVINY
lze z nich získat nekovové
prvky nebo jejich
sloučeniny

ENERGETICKÉ SUROVINY
jejich zpracováním lze získávat energii

Význam energetických surovin

Podle jakého kritéria nejčastěji rozdělujeme energetické suroviny?

NEOBNOVITELNÉ ZDROJE

- ✓ všechny typy uhlí (lignit, hnědé uhlí, černé uhlí, antracit)
- ✓ ropa
- ✓ zemní plyn
- ✓ uran

OBNOVITELNÉ ZDROJE

- ✓ voda
- ✓ vítr
- ✓ sluneční záření
- ✓ biomasa
- ✓ geotermální energie
- ✓ rašelina (částečně)

Kritická závislost na surovinách?

Co se stane, když právě teď dojdou zásoby světové ropy?

brzy se vyčerpají zásoby paliv

vázne zásobování obchodů

kolabuje veškerá doprava

snižuje se produktivita zemědělství

zásobování potravinami vázne

vzniká panika a chaos

celosvětový úbytek až 30 % energie

nelze vyrábět plasty

chybí léčiva

vznikají válečné konflikty

POJMENUJTE PŘEDMĚTY DENNÍ POTŘEBY A ŘEKNĚTE, Z ČEHO SE VYRÁBÍ. VYBERTE SPRÁVNOU SUROVINU.

Co je to nerostná surovina?

Minerální asociace

Tvoří soubor minerálů vzniklých zákonitě v určitém geologickém prostředí za stejných nebo jen málo odlišných fyzikálních a chemických podmínek.

Nerostná surovina

Je každý minerál (nebo hornina), který lze přímo nebo po úpravě průmyslově (hutnictví, strojírenství, stavebnictví, doprava) využít nebo prodat k dalšímu zpracování.

Zapamatujte si!

1. Geologie je obor, který zkoumá děje v neživé přírodě.
2. Geologické prostředí tvoří základ naší planety a představuje úzké propojení všech geosfér (zemská kůra, atmosféra, hydrosféra, biosféra, ...)
3. Základními stavebními jednotkami geologického prostředí jsou minerály, které vytvářejí složitější soustavy horniny.
4. Z hlediska lidské společnosti je důležitým pojmem nerostná surovina.
5. Nerostné suroviny jsou klíčové pro rozvoj lidské společnosti, jsme na nich zcela závislí.